ТЕРІОЛОГІЧНА ШКОЛА-СЕМІНАР «ССАВЦІ У ЧЕРВОНІЙ КНИЗІ»

Четверта (щорічна) Школа теріологів природно-заповідних територій та біологічних семінарів* відбулась 20–26 жовтня 1997 р. на базі Поліського природного заповідника (с. Селезівка Овруцького р-ну Житомирської обл.). У роботі Школи прийняли участь зоологи Карпатського, Чорноморського та Березинського біосферних заповідників, Поліського та Луганського природних заповідників, Карпатського та Прип'ятського національних парків, Ніжинського педінституту, Міжнародного Соломонова та Східно-Українського університетів, Інституту зоології НАНУ, екоцентру «Дельта», Харківської обласної санепідемслужби, загалом 25 учасників. Головна тема Школи: «Ссавці у Червоній книзі: видовий склад та стан популяцій».

Згідно з запланововою програмою Школи, було розглянуто такі питання:

1. Сучасний стан популяцій та особливості роботи з рідкісними видами ссавців. Регіональні особливості екології рідкісних видів ссавців (В. Покиньчереда, С. Жила, О. Шевцов) та представлення регіональних теріологічних оглядів (О. Зоря, О. Кондратенко, Ю. Москаленко). Обговорення теріологічного розділу «Червоної книги України» (С. Жила, І. Загороднюк), знайомство з національними Червоними книгами суміжних країн (О. Каштальян, І. Зеніна). Аналіз Концепції Червоної книги, історичних змін фауни регіону та прогноз «Ссавці у Червоній книзі 2000 року» (І. Загороднюк, С. Жила, В. Покиньчереда).

2. Затвердження кінцевих версій матеріалів попередніх Шкіл: «Польовий визначник кажанів України» (В. Покиньчереда), «Українсько-англійсько-російський) теріологічний словник» (З. Селюніна, В. Покиньчереда, О. Каштальян: за результатами обговорення та доробки перепрацьований в універсальний українсько-білорусько-російсько-англійсько-німецький), «Контрольний список теріофауни України» (І. Загороднюк), «Концепція бальних оцінок чисельності ссавців» (І. Загороднюк, О. Киселюк, В. Наглов), «Мінімальні схеми обліків ссавців» (О. Киселюк, І. Зеніна, І. Поліщук),

3. Огляд теріологічних публікацій на сторінках журналів «Вісник зоології», «Заповідна справа в Україні» та «Ойкумена», інформація про електронну версію теріологічної бібліографії у «Віснику зоології» (І. Загороднюк). Презентація нових видань: монографії «Біорізноманіття Карпатського біосферного заповідника» (В. Покиньчереда), зведення «Ссавці Карпатського біосферного заповідника» (О. Киселюк), проекту визначника «Ключі до визначення ссавців України та суміжних країн» (І. Загороднюк), матеріалів національних та міжнародних природоохоронних конференцій і фондів (О. Каштальян), огляд перспектив створення та діяльності природоохоронних NGO (О. Киселюк, В. Покиньчереда).

Школа проходила у формі тематичних круглих столів з відповідних анонсованих вище тем. Найбільшу дискусію викликала проблема запровадження нових охоронних категорій IUCN (МСОП) у національні Червоні книги, що пов'язано з невідповідністю старих і нових категорій та критеріїв їх визначення. Прийнято запропонований Оргкомітетом Школи проект нової концепції національної Червоної книги, що включає такі пункти, як: 1) мотиви включення видів до Червоної книги; 2) узгодження міжнародних та регіональних Червоних списків; 3) оцінка за червонокнижними критеріями всіх таксонів незалежно від їх рангу; 4) включення до аналізу всіх видів аборигенної фауни, що зареєстровані на території країни в історичні часи; 5) обов'язковість аналізу причин та факторів, зокрема, природних і антропогенних, які визначають історичні зміни чисельності видів та їх ареалів.

Нижче подано рекомендований Школою до обговорення в зв'язку з початком підготовки нового видання Червоної книги "Контрольний список сучасної теріофауни України", створений на основі "Ключів до визначення ссавців України" (І. Загороднюк). До нього включено лише види, зареєстровані в Україні у XX ст., з нього вилучено 4 фантомних види (*Suncus etruscus, Myotis ikonnikovi, Capreolus pygargus, Balaenoptera acutorostrata*) та 10 видів адвентивної фауни, що не можуть розглядатись у колі червонокнижних проблем – *Nyctereutes procyonoides, Mustela vison, Oryctolagus cuniculus, Myocastor coypus, Mus musculus, Rattus norvegicus, Ondatra zibethicus, Cervus nippon, Cervus dama, Ovis musimon*. Можливими доповненнями до списку та ЧКУ, на що варто звернути увагу, є 7 видів: *Erinaceus europaeus* та *Sorex caecutiens* (Полісся), *Sorex satunini* та *Rhinolophus euryale* (Крим), *Myotis brandti* (Полісся), *Sicista strandi* та *Sicista severtsovi* (Східна Україна).

Чергову Школу-семінар буде проведено на базі Зміївської біостанції Харківського університету. Планується розгляд теми «Історичні зміни фауни та проблеми ведення літописів природи». Термін проведення 5 Школи – жовтень 1998 р.

---

* Інформацію про попередні семінари див.: "Вестн. зоологии", 1995, № 5–6; 1996, № 3; 1997, № 3.

Контрольний список аборигенної теріофауни України, акроніми видових назв, сучасний охоронний статус видів та очікувані його зміни за категоріями ЧКУ (1994)

Назва виду	акронім	ЧКУ	2000
Soriciformes (Insectivora)			
Erinaceus concolor	Er-Eur	–	–
Hemiechinus auritus	He-Aur	3	0
Talpa europaea	Ta-Uer	–	–
Desmana moschata	De-Mos	1	3
Neomys fodiens	Ne-Fod	–	3
Neomys anomalus	Ne-Ano	3	3
Sorex alpinus	So-Alp	4	4
Sorex minutus	So-Min	–	–
Sorex araneus	So-Ara	–	–
Crocidura leucodon	Cr-Leu	–	3
Crocidura suaveolens	Cr-Sua	–	–
Vespertilioniformes (Chiroptera)			
Rhinolophus ferrumequinum	Rh-Fer	2	1
Rhinolophus hiposideros	Rh-Hip	2	2
Miniopterus schreibersi	Mi-Sch	2	0
Myotis blythi	My-Bli	–	–
Myotis myotis	My-Myo	–	–
Myotis bechsteini	My-Bec	3	2
Myotis dasycneme	My-Das	3	2
Myotis nattereri	My-Nat	3	3
Myotis emarginatus	My-Ema	3	2
Myotis daubentoni	My-Dau	–	–
Myotis mystacinus	My-Mys	–	3
Plecotus auritus	Pl-Aur	–	4
Plecotus austriacus	Pl-Aus	–	4
Barbastella barbastellus	Ba-Bar	3	3
Nyctalus noctula	Ny-Noc	–	–
Nyctalus leisleri	Ny-Lei	3	2
Nyctalus lasiopterus	Ny-Las	3	2
Pipistrellus pipistrellus	Pi-Pip	–	–
Pipistrellus nathusii	Pi-Nat	–	–
Pipistrellus kuhli	Pi-Kuh	3	2
Pipistrellus savii	Pi-Sav	3	2
Vespertilio murinus	Ve-Mur	–	3
Eptesicus serotinus	Ep-Ser	–	–
Eptesicus nilssoni	Ep-Nil	–	3
Caniformes (Carnivora)			
Felis sylvestris	Fe-Syl	1	1
Lynx lynx	Ly-Lyn	2	1
Canis lupus	Ca-Lup	–	2
Vulpes vulpes	Vu-Vul	–	–
Vulpes corsac	Vu-Cor	–	1
Ursus arctos	Ur-Arc	–	2
Martes foina	Ma-Foi	–	–
Martes martes	Ma-Mar	–	–
Mustella nivalis	Mu-Niv	–	–
Mustella erminea	Mu-Erm	4	4
Mustella lutreola	Mu-Lut	2	2
Mustella eversmanni	Mu-Eve	3	4
Mustella putorius	Mu-Put	–	–
Vormella peregusna	Vo-Per	2	1
Gulo gulo	Gu-Gul	–	0
Meles meles	Me-Mel	2	5
Lutra lutra	Lu-Lut	3	3
Monachus monachus	Mo-Mon	1	0
Leporiformes (Lagomorpha)			
Lepus europaeus	Le-Eur	–	–
Lepus timidus	Le-Tim	1	4

Назва виду	акронім	ЧКУ	2000
Muriformes (Rodentia)		–	
Castor fiber	Ca-Fib	–	2
Sciurus vulgaris	Sc-Vul	–	–
Marmota bobac	Ma-Bob	–	–
Spermophilus citellus	Sp-Cit	1	1
Spermophilus suslicus	Sp-Sus	–	1
Spermophilus odessanus	Sp-Ode	–	1
Spermophilus pygmaeus	Sp-Pyg	–	2
Myoxus glis	My-Gli	–	–
Dryomys nitedula	Dr-Nit	–	–
Eliomys quercinus	El-Que	1	1
Muscardinus avellanarius	Mu-Ave	–	4
Sicista betulina	Si-Bet	–	3
Sicista subtilis	Si-Sub	3	3
Allactaga major	Al-Maj	2	1
Stylodipus telum	St-Tel	2	2
Nannospalax leucodon	Na-Leu	2	3
Spalax graecus	Sp-Gra	3	3
Spalax zemni	Sp-Zem	3	3
Spalax arenarius	Sp-Are	2	3
Spalax microphthalmus	Sp-Mic	–	–
Apodemus agrarius	Ap-Agr	–	–
Micromys minutus	Mi-Min	–	4
Mus spicilegus	Mu-Spi	–	–
Sylvaemus sylvaticus	Sy-Syl	–	–
Sylvaemus tauricus	Sy-Tau	–	–
Sylvaemus uralensis	Sy-Ura	–	–
Sylvaemus arianus	Sy-Ari	–	–
Rattus rattus	Ra-Rat	–	3
Cricetus cricetus	Cr-Cri	–	–
Cricetulus migratorius	Cr-Mig	–	4
Ellobius talpinus	El-Tal	–	2
Lagurus lagurus	La-Lag	–	2
Myodes glareolus	My-Gla	–	–
Chionomys nivalis	Ch-Niv	3	2
Arvicola amphibius	Ar-Amp	–	–
Arvicola scherman	Ar-Sch	3	5
Microtus arvalis	Mi-Arv	–	–
Microtus obscurus	Mi-Obs	–	–
Microtus rossiaemeridionalis	Mi-Ros	–	–
Microtus socialis	Mi-Soc	–	–
Microtus agrestis	Mi-Agr	–	4
Microtus oeconomus	Mi-Oec	–	–
Terricola subterraneus	Te-Sub	–	4
Terricola tatricus	Te-Tat	–	2
Equiformes (Artiodactyla)			
Equus gmelini	Eq-Gme	–	0
Equus hemionus	Eq-Hem	–	5
Cerviformes (Perissodactyla)			
Sus scrofa	Su-Scr	–	–
Capreolus capreolus	Ca-Cap	–	–
Alces alces	Al-Alc	–	–
Cervus elaphus	Ce-Ela	–	–
Bison bonasus	Bi-Bon	5	3
Delphiniformes (Cetacea)			
Delphinus delphis	De-Del	4	4
Tursiops truncatus	Tu-Tru	3	3
Phocoena phocoena	Ph-Pho	1	1

І. Загороднюк, С. Жила, В. Покиньчереда